

Forskningscirkelns bidrag till kunskapsutveckling - hinder och möjligheter

Sven Persson

Malmö högskola

Professor

Föreståndare Centrum för professionsstudier

Tre teman

- Vad är problemet?
- Forskningscirkelns bidrag och hur har vi gjort ?
- Vilka utvecklingsmöjligheter och hinder finns?

Nya utmaningar för skolan

- Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Skollagen §5).
- Betoning på lärares ansvar att utveckla hela skolans verksamhet.
- Förmågan att systematiskt dokumentera, kritiskt granska, utvärdera och kommunicera blir ett centralt inslag i pedagogens förändringsarbete.
- Granskningssamhällets ansvarsutkrävande funktion
- Professionskritik och evidenskrav flyttar problemformuleringsföreträdet från professionen till andra aktörer

Nya utmaningar för den pedagogiska forskningen

- Kritik mot att pedagogisk forskning inte är praktikutvecklande.
- Det behövs en teoretisk och begreppsmässig utveckling av praktikinära forskning
- Evidensrörelsens framväxt och utbredning

Vad är problemet från lärarens/skolans sida?

- Lärare tar inte del av forskning.
- Lärare har inte tid eller ”verktyg” för att kunna reflektera över sin pedagogiska praktik.
- Fortbildningsinsatser blir ofta sporadiska spridda skurar av inspiration och information.
- Ny tid kräver nya kunskaper och kompetenser.

Vad är problemet från universitetets/högskolans sida?

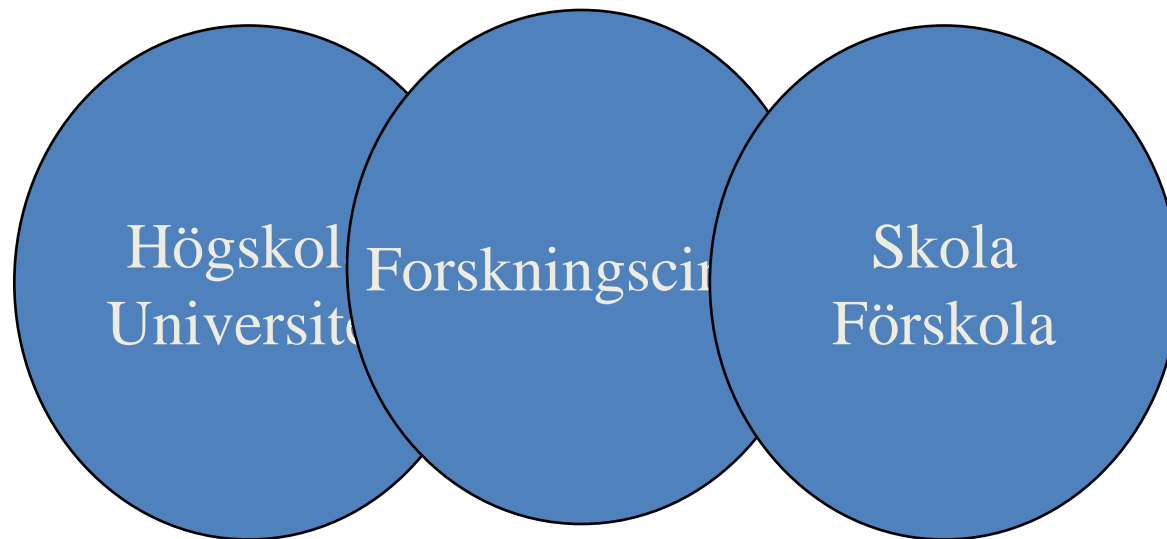
- Vi har andra utgångspunkten än den pedagogiska praktiken då vi formulerar frågor och problem.
- Vi vet för lite om den pedagogiska vardagen i skola/förskola.
- Det finns en föreställning om att vi har svårt att nå ut med vår forskning, dvs. att det handlar om information.
- Frågan är om vi utbildar lärare och forskare som förstår och har kompetens att utveckla skola/förskola.

Varför läser och använder lärare inte forskning?

- Den mesta skolforskningen är dekontextualiserad och förenklad (Somekh, 1994).
- Forskning har bedrivits *om* lärare (Heron & Reason, 2001).
- Forskning bedrivs av andra och är något annat än pedagogisk praktik.
- Lärarna känner helt enkelt inte igen sig i forskningen.
- Bristande forskningsanknytning har setts som ett informationsproblem.

Uppgift - skapa en ny arena och mötesplats

Vad krävs för att en ny arena (forskningscirkeln) ska bidra till utveckling av de andra arenorna?

Forskningscirklarnas rötter

- Arbetarrörelsens folkbildningsideal med studiecirklar.
- Högskolekurser startades för fackligt förtroendevalda.
- Möte mellan vetenskaplig och erfarenhetsgrundad kunskap.

Deltagarorienterat forskningsparadigm

- Det bedrivs forskning tillsammans med lärare istället för om lärare.
- I forskningscirklarna möts forskare och lärare från skolans alla verksamhetsformer.
- Deltagarna formulerar vad som är viktigt att söka kunskap om och gör empiriska undersökningar som tolkas, analyseras och diskuteras av samtliga deltagare.
- Cirkelledaren driver forskningsprocessen framåt

Ett möte mellan teori och praktik?

- Det är inte ett möte mellan teoretiker och praktiker.

Vi utforskar:

- Praktikens teori
- Teorins praktik

Asymmetriska relationer och delaktighet

- Möte mellan individer som har olika kunskaper och kompetenser
- Gemensam kunskapsproduktion
- Fördelning av makt – ansvarsfördelning mellan forskare och lärare
- Förskjutning av maktpositioner genom olika expertkunskaper (teoretiska luftslott och vardagskunskap)
- Pedagogen som teoretiker *och* praktiker – forskaren som praktiker *och* teoretiker

Så här gjorde vi - tre steg

- Kommundoktorander enligt modellen 50 % forskarstudier, 30% lokalt utvecklingsarbete, 20 eget skolarbete.
- Erbjudande om forskningscirklar för de lärare som inte blev antagna.
- Erbjudande om forskningscirklar till andra lärare/arbetslag/skolor/förskolor som vill söka kunskap och utveckla sin verksamhet

Genom sin medverkan ska lärare få redskap att:

- *analysera* pedagogisk praktik
- *använda begrepp* för att bättre förstå undervisning och annan pedagogisk verksamhet,
- *använda* kunskaper om forskningsprocesser för att undersöka pedagogisk verksamhet,
- *läsa och förstå* relevant forskning inom intresseområdet
- *presentera* sina kunskaper

Förändra och utveckla

- *använda* kunskaperna
- a) för att utveckla den egna pedagogiska praktiken
- b) i utvecklings- och förändringsarbete i förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem.

Motivera forskare utifrån att:

- vi vill ha *ny kunskap* om vad det innebär att vara lärare idag (utifrån ett mångfaldsperspektiv)
- vi vill ställa *relevanta frågor* om problem med utgångspunkt i lärares praktik
- vi vill använda denna kunskap i *forskning och undervisning*

Vårt ”kontrakt”

- Forskningscirkeln är en gemensam kunskapsproduktion
- Forskningscirkeln leds av en forskare från högskolan
- Forskningscirkeln bedrivs under minst 1,5 år,
- Vi träffas en gång var tredje vecka och minnesanteckningar skrivs efter varje möte.
- Cirkeln ska resultera i en *produkt* som deltagarna själva bestämmer över.
- I cirkeln kan det ingå vissa föreläsningar och seminarier med forskare eller andra experter som kan ge extra inspiration och kunskap kring specifika frågor.

Exempel på forskningsområden

Språkutveckling och inter-
kulturell undervisning

Matematik, didaktik och språk

Modersmålets betydelse

Demokrati och föräldrainflytande

Förskolan i mångfalden

Historiemedvetenhet

Begreppsbaserad undervisning

1. Forskningscirklar med ett givet tema

- Exempel på teman: föräldrasamverkan, tvåspråkighet och interkulturellt lärande.

2. Forskningscirklar som utgår från ett ämne kopplat till didaktik

- Matematikdidaktik och språk samt historiedidaktik är exempel på denna inriktning.

3. Forskningscirklar som utgår från frågor som arbetslag ställer sig

- Exempel på sådana frågor är: vad innebär begreppsutveckling och hur kan vi utveckla elevers begreppsförståelse?

4. Forskningscirklar som riktar sig till bestämda yrkeskategorier och nyckelgrupper.

- Här har vi t.ex. cirklar för skolledare och förskollärare.

Skolutveckling kan innebära att:

1. eleverna ges bättre förutsättningar att lyckas i skolan,
2. lärarna har kunskap och kompetens att förbättra dessa förutsättningar,
3. det finns en organisation som stöder denna utveckling.

Möjligheter för skolutveckling?

- Utgångspunkten är lärarnas egna erfarenheter.
- Lärarna formulerar frågor och problem som undersöks.
- Beforska den egna pedagogiska praktiken.
- Koppla till pedagogisk praktik
- Förståelse av faktorer som påverkar den pedagogiska praktiken

Hinder för skolutveckling

- Enskilda lärare kan uppfatta att kolleger inte är intresserade.
- Deltagare i forskningscirkeln kan vara alltför fokuserade på sitt individuella projekt.
- Rektorer och chefer är inte intresserade.
- Svårt att sprida erfarenheter från forskningscirkeln

Tre nivåer

- Individ
- Arbetslagsnivå
- Organisationsnivå.

Individnivå

- Förbättring och utveckling av den enskildes kunskaper och kompetens.
- Förbättring och utveckling av den egna undervisningen (eller motsvarande för förskollärare).
- Deltagarna ser en stor potential för skolutveckling i forskningscirkeln (Holmström, 2008).
- På så sätt bidrar deltagarna, naturligtvis, till skolutveckling.

Lära av erfarenhet men reflektera över sin pedagogiska praktik

The subjective educational theory results out of the experiences a teacher has during his or her career and the way he or she more or less reflectively integrates them ... the subjective educational theory contains the knowledge and beliefs that are used by the teacher to implement the personal-professional programme implied in the task perception (Kelchterman, 1993, s 450).

Arbetslagsnivå

- I forskningscirklar där arbetslag formulerar problem och frågor med utgångspunkt i egen undervisning finns en direkt koppling till förbättrad undervisning och deltagande i cirkeln.

Organisationsnivå

- Potential att göra skola/förskola till en mer lärande organisation.
- Rektorer nyckelgrupp.
- Spridning av erfarenheter en svårighet

Skolutveckling – en fråga om relationer och miljö?

- Knowledge is not solely a matter of mind and person but one of relationship and place.
- Learning (becoming knowledgeable) chiefly involves acquiring appropriate conversational abilities and repertoire that allow one to establish and maintain a functional relationship with one's environment (Yinger och Hendricks-Lee (1993, s 101).

Hur ska vi utveckla forskningscirkeln?

- Låta olika aktörer mötas i forskningscirkeln (studenter, lärarutbildare, lärare, forskare).
- Uppföljning av forskningscirkelns praktikutveckling.
- Använda forskningscirkeln i utbildningen
- Mer erfarenhet av hur resultat från forskningscirkeln kan presenteras och spridas
- Fler forskningscirklar som riktar sig till arbetslag.
- Kompetensutveckla cirkelledarna

Loggbok

- Ramar och förutsättningar för forskningscirkeln (ex. tid, ...)
- Det stöd som cirkeldeltagarna har behövt för att genomföra sina projekt
- Upplevda dilemman (vad har varit problematiskt?)
- Inputs i form av föreläsare m.m
- Upplevda effekter från cirkeldeltagarna

Dokumentation i forskningscirklarna

- Det förs minnesanteckningar från träffarna. De kan skrivas av deltagarna och cirkelledare. Minnesanteckningarna tar främst upp innehållet i cirkelträffen.
- 2. Det material som delas ut för att diskuteras i träffarna sparas.